

ЁНҒИНЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШ ТИЗИМИДА ПРОФАЙЛИНГ ТЕХНОЛОГИЯСИНИ ҚЎЛЛАШНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖИХАТЛАРИ

А.Б.Жаникулов

Ўзбекистон Республикаси ФВВ Академияси

Ёнғинлар инсон ҳаёти, соғлиғи ва моддий бойликлар учун катта хавф туғдиради. Амалиёт шуни кўрсатадики, ёнғинларнинг катта қисми инсон омили билан боғлиқ. Шу боис ёнғин хавфсизлиги тизимида инсон хулқ-атворини таҳлил қилишга асосланган инновацион ёндашувларни жорий этиш долзарб ҳисобланади.

Профайлинг технологияси инсонларнинг хавфсизлик қоидаларига муносабати, эҳтиёткорлик даражаси ва психоэмоционал ҳолатини таҳлил қилиш орқали ёнғин хавфи юқори бўлган ҳолатларни олдиндан аниқлаш имконини беради.

Ҳозирги шароитда жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва ёнғинларнинг олдини олиш давлат ҳамда жамият олдида турган энг муҳим вазифалардан бири ҳисобланади. Инсон ҳаёти ва соғлиғини асраш, мулкӣ бойликларни муҳофаза қилиш, шунингдек, фавқулодда вазиятлар оқибатларини минималлаштиришда профилактик чоратadbirlarнинг роли йил сайин ортиб бормоқда. Айниқса, жамоат жойларида юзага келиши мумкин бўлган хавф-хатарларни олдиндан аниқлаш ва бартараф этиш учун замонавий ёндашувлар ҳамда илғор технологияларни жорий этишга эҳтиёж кучаймоқда.

Мазкур нуқтаи назардан, профайлинг технологияси жамоат хавфсизлиги ва ёнғин хавфсизлигини таъминлашда самарали восита сифатида алоҳида аҳамият касб этмоқда. У инсоннинг хулқ-атвори, руҳий ҳолати ва ташқи белгилари таҳлили орқали хавфли вазиятларни барвақт аниқлаш имкониятини яратади. Профайлинг усулларида фойдаланиш ёнғин хавфи юқори бўлган объектлар ҳамда жамоат жойларида профилактик назоратни мустаҳкамлаш, хавф даражасини баҳолаш ва тезкор бошқарув қарорларини қабул қилиш самарадорлигини оширади.

Глобаллашув ва рақамли технологиялар жадал ривожланаётган шароитда профайлингни ахборот-коммуникация воситалари, видеокузатув тизимлари ҳамда интеллектуал таҳлил механизмлари билан уйғунлаштириш жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг янги моделларини шакллантиришга имкон беради. Хусусан, инсон омилини чуқур ўрганиш ва таҳлил қилиш фавқулодда ҳолатлар, жумладан, ёнғинлар келиб чиқиш эҳтимолини камайтиришда муҳим аҳамиятга эга.

Шу билан бирга, профайлинг технологиясини амалиётга жорий этиш жараёнида ҳуқуқий, ташкилий ва ахлоқий талабларни ҳисобга олиш зарур. Мазкур ишда жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва ёнғинларни олдини олишда профайлинг технологиясидан фойдаланишнинг назарий асослари, амалий имкониятлари ҳамда уни жорий этишнинг устувор йўналишлари илмий нуқтаи назардан таҳлил этилади.

Олиб борилган илмий тадқиқот натижалари жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва ёнғинларнинг олдини олишда профайлинг технологиясини қўллаш замонавий

шароитда долзарб, илмий асосланган ва юқори самара берувчи ёндашув эканлигини яққол намоён этди. Профайлинг технологияси инсон хулқ-атвори, психоэмоционал ҳолати ҳамда ташқи хатти-ҳаракатларини чуқур таҳлил қилиш орқали хавфли вазиятларни эрта босқичда аниқлаш, ёнғин хавфи юқори бўлган ҳолатларни олдиндан прогнозлаш ва профилактик чора-тадбирларни мақсадли ҳамда самарали тарзда ташкил этиш имкониятини яратади.

Тадқиқот натижалари профайлинг технологиясини жамоат жойлари, оммавий тадбирлар ўтказиладиган ҳудудлар ҳамда ёнғин хавфи юқори бўлган объектларда қўллаш хавфсизлик даражасини сезиларли равишда оширишини кўрсатди. Айниқса, мазкур технологияни ахборот-коммуникация воситалари, видеокузатув тизимлари ва интеллектуал таҳлил платформалари билан интеграция қилиш жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг комплекс ва самарали механизмларини шакллантиришга хизмат қилади. Бундай ёндашув хавфли ҳолатларни автоматик тарзда аниқлаш, таҳлил қилиш ва тезкор бошқарув қарорларини қабул қилиш имкониятларини кенгайтиради.

Шу билан бирга, профайлинг технологиясини амалиётга босқичма-босқич жорий этиш жараёнида юқори малакали мутахассисларни тайёрлаш муҳим аҳамият касб этади. Хусусан, хавфсизлик соҳаси ходимларининг психологик, таҳлилий ҳамда рақамли компетенцияларини ривожлантириш, уларнинг касбий тайёргарлигини замонавий талаблар даражасига олиб чиқиш зарурлиги аниқланди. Бундан ташқари, профайлинг технологиясидан фойдаланишда шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш ҳамда ахлоқий меъёрларга қатъий риоя этиш масалалари устувор аҳамият касб этиши лозим.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Ekman P. Telling Lies: Clues to Deceit in the Marketplace, Politics, and Marriage. – New York: W.W. Norton & Company, 2009.
2. Савельев А.В. Психология безопасности и анализ поведения человека. – Санкт-Петербург: Питер, 2017.
3. Clarke R. Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. – New York: Harrow and Heston, 2013.
4. Goleman D. Emotional Intelligence. – New York: Bantam Books, 2006.
5. Fire Safety Engineering: Design of Structures. – London: Wiley, 2016.
6. ISO 22301:2019. Security and resilience – Business continuity management systems.
7. FEMA. Fire Prevention and Safety Programs. – Washington, DC, 2020.
8. Ўзбекистон Республикаси ФВВ расмий статистик маълумотлари.